

знесено в Дніпровсько-Бузький лиман 615,4 т зоопланктону. Знесення веслоногих та коловерток відбувається легше, ніж гіллястовусих. Проведені нами роботи є першою спробою встановити стік зоопланктону нижнього Дніпра з урахуванням швидкості течії річки, і для більш ґрунтовних висновків необхідні подальші дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Марковський Ю.М. Cladocera низов'єв р.Днепра // Тр. ВУГЧАНПОС.- Т. 1. – Херсон, 1925.-С.35-37.
2. Підгайко Л.М. Зоопланктон дельти Дніпра // Тр. Ін-ту гідробіології АН УРСР. – Київ, 1958. – № 34. – С. 155-187.
3. Цееб Я.Я. Вплив зарегулювання стоку на зоопланктон пониззя Дніпра // Пр. Ін-ту гідробіології АН УРСР. – Київ, 1963. – № 39. – С. 52–65.
4. Цееб Я.Я., Сергєєв А.І., Григор'єв Б.П. Зоопланктон Дніпровсько-Бузького лиману і пониззя Дніпра в умовах зарегульованого стоку // Дніпровсько-Бузький лиман. – К.: Наук.думка, 1971. – С. 202-228.
5. Полищук В.С., Григорьев Б.Ф. Зоопланктон // Днепровско-Бугская эстуарная экосистема. – Киев: Наук. думка, 1989. – С. 145-159.
6. Гусынская С.Л. Влияние Каховского водохранилища на зоопланктон нижнего Днепра // Вопросы гидробиологии нижнего Днепра и лиманов Северного Причерноморья. – Киев: Наук. думка, 1987. – С. 44-53.
7. Киселев И.А. Планктон морей и континентальных водоемов: в 2-х т. – Л.: Наука, 1969. – Т. 1: Вводные и общие вопросы планктологии. – 658 с.
8. Шевченко Н.Ф. Методика збору та кількісна оцінка зоопланктосток пониззя Дніпра // Таврійський науковий вісник. Херсон.: Айлант. – 2002. – Вип.24. – С. 126-130.
9. Шевченко Н.Ф., Самойленко Л.М. Зоопланктон низов'єв Днепра // Вопросы гидробиологии нижнего Днепра и лиманов Северного Причерноморья. – Киев: Наук. думка, 1987. – С. 34-44.

УДК 639.3

**ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ РОБОТИ ДНІПРОВСЬКОГО
ВИРОБНИЧО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ОСЕТРОВОГО
РИБНИЧОГО ЗАВОДУ**

В.Ю.ШЕВЧЕНКО – к. с.-г. н., доцент,
В.О.КОРНІЄНКО – пошукувач,
Н.О.ГОРШКОВА – пошукувач, Херсонський ДАУ

До зарегулювання Дніпра осетрові щорічно складали значну частину загальних уловів, їх вилов у пониззі ріки та Дніпровсько-Бузькому лимані коливався по роках від 10 до 50 т [1]. Після побудови каскаду дніпровських водосховищ і, особливо Каховської ГЕС, більша площа нерестовищ осетрових стала для них недоступною, а нерестовища, що залишилися у пониззі ріки, через зміну гідрологічного режиму, почали замулюватися і були практично загублені. У результаті цього можливості природного відтворення осетрових у

Дніпрі значно знизилися і в сучасності поповнення чисельності популяції дніпровських осетрових знаходиться у прямій залежності від результатів щорічної інтродукції молоді, яку здійснює єдиний на Україні спеціалізований Дніпровський виробничо-експериментальний осетровий риборозплідний завод (ДВЕОРЗ).

Виробничі потужності і технологічні лінії заводу розраховані на роботу в два цикли. У першому циклі використовуються плідники білуги і більша частина плідників російського осетра, а в другому – плідники севрюги й останні партії осетра. Однак, головним чином, робота заводу базується на російському осетру дніпровського стада, частка якого в загальному числі отриманих для цілей відтворення осетрових по роках складає 90-98% [2].

Чисельність інтродукованої у пониззя Дніпра молоді осетрових напряму залежить від кількості та якості плідників, яких отримує осетровий завод для цілей штучного відтворення. За період існування ДВЕОРЗ (1984-2002 р.) до роботи було залучено 1937 екземплярів плідників осетрових, у тому числі 787 самиць та 1150 самців (табл.1).

Таблиця 1 – Кількість плідників осетрових, задіяних у штучному відтворенні

Роки	Отримано плідників, шт			Проін'єктовано плідників, шт			Використано плідників %
	всього	самиць	самців	всього	самиць	самців	
1984	28	7	21	28	7	21	100,0
1985	127	58	69	127	58	69	100,0
1986	189	85	104	167	63	104	88,3
1987	140	54	86	123	51	72	87,8
1988	203	86	117	183	79	104	90,1
1989	210	92	118	199	90	109	94,8
1990	125	53	72	117	45	72	93,8
1991	122	47	75	122	47	75	100,0
1992	134	59	75	120	54	66	89,5
1993	72	28	44	72	28	44	100,0
1994	72	32	40	68	30	38	94,4
1995	117	52	65	107	50	57	91,4
1996	95	41	54	95	41	54	100,0
1997	85	30	55	85	30	55	100,0
1998	58	20	38	54	20	34	93,1
1999	69	16	53	61	16	45	88,4
2000	72	23	49	65	23	42	91,3
2001	89	33	56	84	33	51	94,3
2002	71	22	49	70	22	48	98,5
Разом:	2078	838	1240	1937	787	1150	93,2

Середня кількість плідників осетрових, яких було отримано в перші десять років роботи заводу, складала 139 особин із співвід-
238

ношенням статей 1: 1,35. Починаючи із 1995 року, почала простежуватись чітка тенденція до зниження обсягів заготовівлі плідників. Кількість отриманих плідників в середньому знизилася до 82 екземплярів, а в окремі роки складала усього 58 – 69 особин. При цьому серед плідників значно зросла питома вага самців, середнє співвідношення статей у даний період складало 1: 1,77.

Якість плідників, які надходили на завод для цілей штучного відтворення, також була дуже різною. Серед заготовлених та доставлених на завод плідників певна частина їх виявилася не придатною до відтворення. Окремі особини мали статеві продукти на ранніх стадіях зрілості, інші перебували на різних ступенях резорбції статевих продуктів, а деякі вже віднерестували у поточному році. Кількість не придатних до відтворення самиць та самців у середньому складала відповідно 4,2 та 6,3 % від загальної кількості плідників, доставлених на завод. Як наслідок, позитивну реакцію на гіпофізарне стимулювання в окремі роки продемонстрували від 86 до 100 % самиць. У залежності від кількості відібраних самиць і їхньої реакції на гіпофізарну ін'єкцію було отримано в окремі роки від 2,531 до 17,512 млн. ікри, інкубацію якої здійснювали в апаратах типу "Осетер" протягом від 4 до 15 доби в залежності від температури води. Після закінчення інкубації було отримано по роках від 1,054 до 8,725 млн. вільних ембріонів (загалом – 103,224 млн. шт).

На ДВЕОРЗ застосовується комбінований метод одержання покатної молоді осетрових, що передбачає вирощування личинок до життєстійких стадій у басейнах із наступним вирощуванням молоді в ставах до нормативних середніх мас. Для вирощування личинок на заводі використовується 240 басейнів загальною площею 1200 м². Тривалість вирощування до маси 50-120 мг складала в середньому 17-22 доби. З переходом на екзогенне живлення, молодь забезпечувалася адекватними живими кормами (наупліями артемії, коловертками, дафнією та олігохетами), виробництво яких у необхідних обсягах здійснювалося кормоцехом заводу.

За період роботи заводу було підрощено 63,2 млн. шт. личинок з коливаннями по роках, у залежності від кількості плідників і еколого-технологічних причин, від 0,387 до 5,670 млн. шт.

Ставовий фонд ДПЭОРЗ складає 72 га і нараховує 30 вирощувальних ставів площею 2 – 3 га. При вирощуванні покатної молоді в ставах застосовується тільки пасовищна форма, при якій головна увага приділяється спрямованому формуванню природної кормової бази ставів за допомогою використання комплексу органіно-мінеральних добрив і внесення маткових культур кормових гідробіонтів. Тривалість ставового вирощування до досягнення молоддю маси 2 – 3 г складала 24-30 доби. Кількість отриманої молоді по роках коливалася від 0,238 до 4,018 млн. шт. молоді білуги, севрюги і російського осетра, із постійною перевагою останнього.

Підсумком 18-річної роботи ДВЕОРЗ із штучного відтворення осетрових явилася інтродукція в пониззя Дніпра та Дніпровсько-Бузький лиман більше 40 млн. шт. покатної молоді осетрових, що забезпечило істотне поповнення їх популяцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Корнієнко В.О., Шевченко В.Ю. Проблеми штучного відтворення осетрових в р.Дніпро //Другий з'їзд гідроекологічного товариства України. – К. – 1997. – С. 43 – 45.
2. Плахотнюк В.М., Циван Ю.В., Корнієнко В.О. Результати рибогосподарської діяльності Дніпровського осетрового риборозплідного заводу //Таврійський науковий вісник. – вип. 7. – Херсон. – 1998. – С. 420 – 426.

УДК 639.3

**ВІДТВОРЕННЯ ТА ВИРОЩУВАННЯ ПІЛЕНГАСУ
У ХАДЖИБЕЙСЬКОМУ ЛИМАНІ**

П.В.ШЕКК – к.б.н., Управління “Одесарибвод”

Хаджибейський лиман площею 11 тис. га є однією з найбільш продуктивних водойм Північно-Західного Причорномор'я. За останнє сторіччя декілька разів змінювався його гідролого-гідрохімічний режим, флора та фауна. На його початку це була солоня вода, де мешкали лише бички, камбала-глоса та мідії. У 80-х роках лиман опріснівся, змінився склад його біоценозу. Основу уловів почали складати прісноводні риби (карась, короп, окунь). На цей час припадають й максимальні показники рибопродукції, яка у 1984 році сягнула за 1200 т (110 кг/га).

У 90-х роках знов намітилася тенденція щодо зростання солоності лиману. У відкритій акваторії Хаджибейського лиману солоність досягла 6-9‰, що виявилось однією з причин падіння його рибопродуктивності. Особливо це стало помітним у Паліївській затоці, де до 1990 року при солоності 1-2‰ вирощували більше 600 т коропу та рослиноїдних риб (1000-1100 кг/га), а у 1992-1993 роках, завдяки зростанню солоності до 10-12‰, затока виявилась непридатною для прісноводного рибництва. Зважаючи на це, була запропонована інтродукція в Хаджибейський лиман далекосхідної кефалі піленгасу. Для реалізації цієї програми у 1993 році на базі Паліївської затоки було збудовано сучасний риборозплідник для відтворення кефалевих риб. Починаючи з 1997 року, Паліївська риборозплідна дільниця увійшла до складу Дирекції виробничо-дослідних експериментальних рибоводних об'єктів управління “Одесарибвод”.

Із метою удосконалення методів відтворення кефалі піленгасу та оцінки ефективності його пасовищного вирощування в умовах